

INNOVATIVE WORLD
Ilmiy tadqiqotlar markazi

YANGI RENESSANS

ILMIY JURNALI

2026/5

+998335668868

www.innoworld.net

Google Scholar

zenodo

2026

YANGI RENESSANS

ILMIY JURNALI

3-JILD 5-SON

YANGI RENESSANS

ILMIY JURNALI
TO'PLAMI

3 - JILD, 5 - SON
2026

www.innoworld.net

O'ZBEKISTON-2026

YOSHLARNI MAFKURAVIY TARBIYALASH MODEL**Boboqulova Norgul Anvar qizi**bnorgul4@gmail.com

Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti
Psixologiya va sotsiologiya kafedrasi sotsiologiya yo'nalishi talabasi

Annotatsiya

Mazkur maqolada yoshlarni mafkuraviy tarbiyalashning zamonaviy modeli, uning asosiy tarkibiy qismlari, metodlari va jamiyat taraqqiyotidagi ahamiyati tahlil qilinadi. Shuningdek, globallashuv davrida yoshlarning ma'naviy immunitetini shakllantirish, ularni turli mafkuraviy tahdidlardan himoya qilish hamda milliy qadriyatlarga asoslangan tarbiya tizimini rivojlantirish masalalari yoritilgan. Maqolada mafkuraviy tarbiyaning ijtimoiy, pedagogik va ma'naviy jihatlari ilmiy asosda bayon etilgan.

Kalit so'zlar: mafkura, mafkuraviy tarbiya, yoshlar, ma'naviyat, milliy qadriyatlar, globallashuv, ma'naviy immunitet, ijtimoiy ong, tarbiya modeli.

Kirish

Bugungi kunda dunyo miqyosida kechayotgan globallashuv jarayonlari inson hayotining barcha sohalariga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Ayniqsa, yoshlar ongiga turli mafkuraviy ta'sirlarning kuchayishi, axborot oqimining haddan tashqari ortib borishi hamda internet tarmoqlari orqali zararli g'oyalarning kirib kelishi mafkuraviy tarbiya masalasini yanada dolzarb qilib qo'ymoqda. Shu sababli yoshlarni milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalash, ularning ongida mustahkam hayotiy pozitsiyani shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi [1].

Mafkuraviy tarbiya yosh avlodni ma'naviy jihatdan barkamol, mustaqil fikrlovchi, Vatanga sodiq va ijtimoiy mas'uliyatli inson sifatida shakllantirishga xizmat qiladi. Bugungi yoshlar ertangi jamiyatning tayanchi bo'lganligi sababli ularning mafkuraviy dunyoqarashini to'g'ri shakllantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, yoshlarni yot g'oyalarga qarshi mafkuraviy immunitetini kuchaytirish hozirgi davrning muhim talablaridan biridir.

Mafkuraviy tarbiya faqat ta'lim muassasalarida olib boriladigan jarayon bo'lib qolmay, balki oila, mahalla, ommaviy axborot vositalari hamda jamiyatning barcha institutlari bilan hamkorlikda amalga oshiriladigan murakkab ijtimoiy-pedagogik tizimdir. [2] Shu nuqtai nazardan yoshlarni mafkuraviy tarbiyalashning zamonaviy modelini ishlab chiqish va uni amaliyotga tatbiq etish muhim ilmiy-amaliy vazifalardan biri hisoblanadi.

Mafkuraviy tarbiyaning mohiyati

Mafkuraviy tarbiya — bu yosh avlodning ongiga milliy g'oya, ma'naviy qadriyatlar va umuminsoniy tamoyillarni singdirishga qaratilgan uzluksiz pedagogik jarayondir. Ushbu tarbiya orqali insonning dunyoqarashi, ijtimoiy faolligi, siyosiy madaniyati hamda fuqarolik mas'uliyati shakllanadi. Mafkuraviy

tarbiyaning asosiy maqsadi yoshlarni jamiyat taraqqiyotiga xizmat qiladigan barkamol shaxs sifatida tarbiyalashdan iboratdir.

Yoshlarning mafkuraviy tarbiyasi ularning ma'naviy-axloqiy fazilatlarini rivojlantirish bilan chambarchas bog'liqdir. Chunki ma'naviy jihatdan yetuk bo'lgan inson har qanday zararli g'oya va mafkuraviy tahdidlarga qarshi mustahkam pozitsiyaga ega bo'ladi. Shu bois mafkuraviy tarbiya jarayonida vatanparvarlik, milliy iftixor, insonparvarlik, bag'rikenglik va ijtimoiy hamjihatlik kabi qadriyatlarga alohida e'tibor qaratiladi.

Mafkuraviy tarbiyaning samaradorligi ko'p jihatdan ta'lim tizimi, oilaviy muhit va jamiyatdagi ma'naviy atmosferaga bog'liqdir. Agar yoshlar sog'lom ma'naviy muhitda voyaga yetsa, ularning ongida yuksak insoniy fazilatlar shakllanadi va ular jamiyat taraqqiyotiga munosib hissa qo'sha oladigan yetuk shaxs bo'lib yetishadi.

Yoshlarni mafkuraviy tarbiyalash modeli

Yoshlarni mafkuraviy tarbiyalash modeli o'zaro bog'liq bo'lgan bir necha tarkibiy qismlardan iborat bo'lib, ularning har biri muhim vazifani bajaradi. Mazkur model yoshlarning ma'naviy kamolotini ta'minlash, ularda mustaqil fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish va mafkuraviy immunitetni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Maqsadli komponent

Mazkur komponentning asosiy vazifasi yoshlarni milliy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalash, ularning Vatanga sadoqatini mustahkamlash va ma'naviy barkamol shaxs sifatida shakllanishiga erishishdan iboratdir. Bunda yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirish, fuqarolik mas'uliyatini shakllantirish ham muhim o'rin tutadi.

Mazmuniy komponent

Mafkuraviy tarbiyaning mazmuni milliy qadriyatlar, tarixiy meros, buyuk ajdodlarimizning ilmiy va ma'naviy merosi, huquqiy madaniyat, siyosiy bilimlar hamda diniy bag'rikenglik kabi yo'nalishlarni o'z ichiga oladi. Ushbu bilimlar yoshlarning ma'naviy tafakkurini boyitadi va ularni jamiyat hayotida faol ishtirok etishga undaydi.

Metodik komponent

Mafkuraviy tarbiya jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalar va interfaol metodlardan foydalanish muhim ahamiyatga ega. Jumladan, davra suhbatlari, munozaralar, treninglar, loyiha ishlari, media-ta'lim, rolli o'yinlar va ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar yoshlarning faolligini oshirishga xizmat qiladi. Ayniqsa, axborot texnologiyalaridan samarali foydalanish orqali yoshlarning media savodxonligini rivojlantirish mumkin.

Natijaviy komponent

Mazkur modelning natijasida yoshlar mustaqil fikrlashga ega, ma'naviy yetuk, ijtimoiy faol hamda mafkuraviy tahdidlarga qarshi barqaror pozitsiyaga ega

bo'lgan shaxs sifatida shakllanadi. Ularda vatanparvarlik, milliy g'urur va fuqarolik mas'uliyati kabi sifatlar rivojlanadi.

Globallashuv sharoitida mafkuraviy tahdidlar

Hozirgi davrda globallashuv jarayonlari natijasida axborot almashinuvi nihoyatda tezlashdi. Internet va ijtimoiy tarmoqlar yoshlar hayotining ajralmas qismiga aylandi. Bu esa bir tomondan bilim olish imkoniyatlarini kengaytirayotgan bo'lsa, ikkinchi tomondan turli zararli g'oyalar, ekstremistik qarashlar va yot mafkuralarning tarqalishiga ham sabab bo'lmoqda.

Ayrim yoshlarning ma'naviy bo'shlig'i, hayotiy tajribasining yetarli emasligi va axborotlarni tahlil qilish ko'nikmalarining sustligi ularning turli mafkuraviy ta'sirlarga tez berilishiga olib kelmoqda. Shu sababli yoshlarda tanqidiy fikrlash, media savodxonlik va mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantirish muhim hisoblanadi.

Mafkuraviy tahdidlarga qarshi kurashishda eng samarali vositalardan biri bu — ma'naviy-ma'rifiy ishlarni kuchaytirishdir. Yoshlarni milliy qadriyatlar asosida tarbiyalash, tarixiy xotirani mustahkamlash va buyuk ajdodlarimiz merosini chuqur o'rgatish orqali ularning mafkuraviy immunitetini kuchaytirish mumkin.

Ta'lim tizimining o'rni

Ta'lim tizimi yoshlarni mafkuraviy tarbiyalashda muhim institutlardan biri hisoblanadi. Maktab, litsey, kollej va oliy ta'lim muassasalarida olib boriladigan ma'naviy-ma'rifiy ishlar yoshlarning dunyoqarashini shakllantirishda katta ahamiyatga ega. Ayniqsa, pedagoglarning shaxsiy namunalari va ma'naviy saviyasi yoshlar tarbiyasiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Ta'lim jarayonida yoshlarni faqat nazariy bilim bilan cheklab qolmasdan, ularni amaliy faoliyatga jalb qilish ham muhimdir. Turli ijtimoiy loyihalar, volontyorlik ishlari, ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar va ijodiy tanlovlar yoshlarning ijtimoiy faolligini oshiradi hamda ularning jamiyat oldidagi mas'uliyatini kuchaytiradi.

Shuningdek, o'quv dasturlarida milliy g'oya, ma'naviyat asoslari, huquqiy madaniyat va media savodxonlikka oid mavzularni kengroq yoritish yoshlarning mafkuraviy bilimlarini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, yoshlarni mafkuraviy tarbiyalash jamiyat taraqqiyoti va davlat barqarorligining muhim omillaridan biridir. Zamonaviy mafkuraviy tarbiya modeli yoshlarning ma'naviy barkamolligini ta'minlash, ularda mustaqil fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish va yot g'oyalarga qarshi mafkuraviy immunitetni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Bugungi globallashuv davrida yoshlarni milliy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalash, ularning ma'naviy ehtiyojlarini to'g'ri shakllantirish va ijtimoiy faolligini oshirish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi. Shu bois ta'lim tizimi, oila va jamiyat hamkorligini kuchaytirish orqali yoshlar tarbiyasiga kompleks yondashuvni yo'lga qo'yish zarur.

Kelajakda yoshlarni mafkuraviy tarbiyalash tizimini yanada takomillashtirish, innovatsion pedagogik texnologiyalarni keng joriy etish hamda media savodxonlikni rivojlantirish orqali jamiyatning ma'naviy salohiyatini oshirish mumkin bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov I.A. *Yuksak ma'naviyat — yengilmas kuch.* — Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
2. Mirziyoyev Sh.M. *Yangi O'zbekiston strategiyasi.* — Toshkent: O'zbekiston, 2021.
3. Otamuratov S. *Milliy g'oya va ma'naviyat asoslari.* — Toshkent, 2017.
4. Musurmonova O. *Ma'naviy qadriyatlar va yoshlar tarbiyasi.* — Toshkent, 2019.
5. To'rayev B. *Globalashuv va mafkuraviy tahdidlar.* — Toshkent, 2020.
6. Abdullayeva Sh. *Yoshlar ma'naviyati va mafkuraviy immunitet.* — Toshkent, 2022.
7. Qurbonov A. *Ta'lim va tarbiya tizimida mafkuraviy yondashuvlar.* — Samarqand, 2021.

